

Supranacionalizam

Najprecizniji odgovor na pitanje šta je Evropska unija (EU) bio bi da je EU međunarodna organizacija sa elementima *supranacionalnosti* (eng. *supranational*; u našoj terminologiji su u upotrebi još dva termina – nadnacionalnost i naddržavnost). Ova definicija isključuje mogućnost da EU tretiramo kao državu, ali saopštava da ona sadrži neke karakteristike moderne države. Definicija, isto tako, saopštava da EU nije ni klasična međunarodna organizacija kao što je to OUN, budući da svojim nadležnostima i strukturom prevazilazi okvir delovanja klasičnih međunarodnih organizacija. Princip supranacionalnosti koji EU čini specifičnim entitetom u međunarodnim odnosima karakterističan je samo za tzv. prvi stub EU – Evropske zajednice.

Princip supranacionalnosti se kao karakteristika delovanja EU prepoznaje u karakteru njenih bazičnih institucija, kao i u vrsti odluka i u načinu njihovog donošenja. Jasnu vezu između ovog principa i EU prepoznao je i potvrdio sopstvenom praksom Sud pravde EU. Supranacionalnost predstavlja rezultat pregovaranja država članica, kao i njihovog pristajanja na ogromne kompromise. Ona može biti određena kao odustajanje država od dela svog nacionalnog suvereniteta i prenošenje klasičnih državnih ovlašćenja na viši, naddržavni nivo. Države to čine zarad interesa i dobiti koje imaju od ovakvog udruživanja, obavezujući se na to da će poštovati i primenjivati odluke donete na tom nivou.

Uzimajući u obzir sadržinu bazičnih ugovora EU i praksu Suda pravde EU, možemo zaključiti da princip supranacionalnosti u delovanju EU čini pet elemenata:

1. *postojanje primata komunitarnog prava* – pravni propisi EU nadređeni su pravnom sistemu zemalja članica EU. Nacionalni organi ne smeju usvajati propise koji nisu usklađeni sa komunitarnim pravom, a nacionalni sudovi imaju obavezu da, u slučaju kada u nacionalnim i komunitarnim propisima postoje različita rešenja, primene

odredbe komunitarnog prava. Ovo je prvi put eksplicitno navedeno tek u Lisabonskom ugovoru, što je ujedno i prvi put da je ovakvom principu dat primat u jednom osnivačkom ugovoru EU;

2. *postojanje odluka koje su obavezujuće bez obzira na to kako je glasala država članica* – članice EU unapred pristaju na situaciju u kojoj njihov predstavnik može biti preglasan u Savetu EU. Prihvatanje ovog principa podrazumeva to da se država obavezuje da na svojoj teritoriji primenjuje sadržinu odluka EU uprkos tome što je u instituciji EU koja je o tome odlučivala glasala protiv;
3. *postojanje nezavisnih institucija EU u kojima nisu predstavljene države članice i koje deluju u interesu EU* – Evropska komisija, Evropski parlament i Sud pravde EU;
4. *postojanja odluka koje su obavezujuće za fizička i za pravna lica* – komunitarno pravo stvara prava i obaveze koji idu u korist ili na teret subjekata komunitarnog prava, među kojima se nalaze fizička i pravna lica. Svako lice ima pravo da od svog nacionalnog sudije zahteva da na njega primeni odredbe osnivačkih ugovora, uredbi, direktiva ili komunitarnih odluka. Nacionalni sudija ima obavezu da koristi ove tekstove, bez obzira na zakonodavstvo države članice iz koje potiče;
5. *postojanje obavezujuće sudske nadležnosti za sporove iz domena Zajednica* – Sud pravde EU prilikom tumačenja i primene osnivačkih ugovora brine o poštovanju prava i nadležan je u svim slučajevima koji su njima predviđeni. Presuda Suda pravde EU ne može osporiti nijedno telo zemalja članica.